

Mācāmieš naudas lietas kopā ar AS "Swedbank"
Rakstu lasi arī www.baltaisvalis.lv

Swedbank

Internets ir aizraujoša vieta, kur var spēlēt spēles, skatīties video, mācīties arvien ko jaunu un pat iegūt jaunus draugus. Taču, tāpat kā īstajā dzīvē, ne visi internetā ir godīgi un ar labiem nodomiem.

Uzmanies interneta!

Internets ir ārkārtīgi plašs, bet arī riskants un bīstams. Atceries, ka ne visiem, kas uzturas internetā, ir labi nodomi! Ja par kaut ko nejūties pārliecināts vai tevi mājās, noteikti to pārrunā ar vecākiem vai uzticamu pieaugušo.

Ziņas sūta boti

Daži cilvēki izliekas par to, kas patiesībā nav. Reizēm tas nav īsts cilvēks, bet bots jeb datora programma, kas automātiski sūta viltus ziņas. Turklāt tas nekad nenogurst, var rakstīt visu dienu un nakti simtiem cilvēku vienlaikus. Taču programma nedarbojas pati no sevis, jo to ir izveidojis un palaidis cilvēks.

Krāpnieku paņēmieni

Varētu padomāt – kas tur tik traks, ja kāds uzzina manu mājas adresi vai arī saglabā manu fotogrāfiju, ko esmu sūtījis kā labam un uzticamam draugam? Tomēr tie ir ļoti svarīgi dati, ar kuriem kāds ļaundaris var sākt biedēt, draudēt, manipulēt un piekļūt tavām lietām. Šī informācija ir kā atslēgas – adrese ir ceļš uz tavu māju, telefona PIN kods ļauj piekļūt tavam telefonam, bildes liecina par tavu personīgo dzīvi. Ja šīs atslēgas nonāk nepareizās rokās, rezultāts var būt ļoti bēdīgs. Krāpnieks domā tikai par sevi, jo grib iegūt mantas, naudu, kontroli vai varu pār citiem.

Kā pārbaudīt, vai cilvēks ir īsts?

- Iepazīsties ar informāciju par šo cilvēku – vai viņa vārds ir ticams vai dīvains, fotogrāfija dabiska, vai ir papildu informācija. Vai profils sociālajos tīklos ir nesens, vai darbība tajā neraisa aizdomas?
- Uzdoz vienkāršus jautājumus, piemēram, par mīļāko krāsu vai spēli, lai iegūtu papildu pārliecību. Vai atbildes uz līdzīgiem vai atkārtotiem jautājumiem nemainās?
- Apskati bildes! Īstiem cilvēkiem parasti ir vairāk nekā viena fotogrāfija. Tās arī var pārbaudīt interneta meklētājā. Ja viena un tā pati bilde tiek izmantota arī citās mājaslapās, tad tas ir aizdomīgi.
- Aicini sazināties ar video sazvānu vai balss ziņu! Labi būtu, ja kāds pieaugušais palīdzētu novērtēt saturu.
- Iesaisti pieaugušo, kam uzticies, ja kaut kas šķiet dīvaini vai vienkārši vēlies pārliecināties par savām sajūtām.

Pazīmes, ka cilvēks var nebūt īsts

Ja ko šādu pamani, jābūt īpaši uzmanīgam!

- Izvairās no videozvāniem un izdomā dažādas atrunas. Ja sarunu biedrs nekad nevar vai negrib parādīt savu seju, tas varētu kļūt aizdomīgi.
- Izmanto vienu vai dažas “perfektas” bildes. Īstiem cilvēkiem parasti ir vairākas ikdienišķas, ne tik perfektas fotogrāfijas.
- Sniedz jocīgas atbildes. Ja uz vienkāršiem jautājumiem cilvēks atbild savādi vai ļoti lēni, tad ir jāuzmanās.
- Jautā personisku informāciju, interesējas par noslēpumiem, lūdz kaut ko atsūtīt. Vienmēr vairākas reizes apdomājies, kāpēc viņam tas vajadzīgs!

- Viss šķiet pārāk jauki. Ja viņam patīk pilnīgi viss, kas patīk tev, tas var būt viltots profils vai arī var norādīt uz vēlmi iegūt tavu uzticību un draudzību.
- Raksta kā robots. Atkārtoti vārdi vai dīvainas frāzes var nozīmēt, ka tas ir bots jeb programma.

Kāpēc cilvēki internetā izliekas?

Cilvēki vai boti var izlikties dažādu iemeslu dēļ:

- lai izjokotu, biedētu vai sagādātu nepatīkšanas;
- lai iegūtu informāciju, piemēram, bildes, adresi, paroles, pieejas spēļu kontiem;
- lai prasītu un arī izkrāptu naudu vai dāvanas;
- lai mēģinātu ievilināt viltus mājaslapās un spēlēs.

